

E. P. Berger

Landbouw-Economisch Instituut, Sectie Bosbouw, Wageningen

1 Inleiding

De oppervlakte, samenstelling en bezitsvorm van het Nederlandse bos zijn opgenomen in de Nederlandse bosstatistiek. De opname voor de eerste bosstatistiek in Nederland vond plaats in de jaren 1938-1942, die voor de tweede in de periode 1952-1963; de derde en laatste Nederlandse bosstatistiek ging over de jaren 1964-1968. Aan de opzet van een vierde bosstatistiek wordt momenteel gewerkt. Naar het zich laat aanzien zullen de uiteindelijke resultaten daarvan nog wel enige tijd op zich laten wachten. Momenteel zijn de laatste gegevens omtrent oppervlakte, samenstelling en bezitsvorm van het Nederlandse bos volgens de Bosstatistiek dus reeds meer dan tien jaar oud.

Voor het LEI-onderzoek "De bedrijfsuitkomsten in de Nederlandse particuliere bosbouw over 1975" was het noodzakelijk het aantal Nederlandse particuliere boseigenaren alsmede de bij hen in bezit zijnde oppervlakte bos vast te stellen. Daar de gegevens van de derde Nederlandse bosstatistiek door

een aantal oorzaken (stormen, verhoogde verkoopbelangstelling van particuliere boseigenaren vanwege de slechte bedrijfsresultaten, etc.) toen reeds te sterk waren verouderd moest een andere bron worden gebruikt.

Deze was aanwezig bij het Bosschap. Alle boseigenaren met een bosbezit in Nederland van 5 hectare of meer zijn n.l. wettelijk verplicht zich hier te laten registreren. Uit deze registratie is door de sectie Bosbouw van het LEI per medio 1975 een inventarisatie gemaakt.

Gezien het grote aantal mutaties door verkoop en vererving van bosobjecten was het voor het vervolg van het bedrijfsuitkomstenonderzoek van belang om per ultimo 1977 nogmaals een inventarisatie bij het Bosschap te maken.

2 Inventarisatie van het bosbezit in Nederland

In tabel 1 is een overzicht gegeven van de procentuele verdeling van het geregistreerde bosbezit in Nederland; onafhankelijk van de registratie bij het Bos-

Tabel 1. Procentuele verdeling van het bosbezit in Nederland naar categorieën van boseigenaren.

Categorie eigenaren	eigendomssituatie per		
	1964-1968 ¹⁾	medio 1975 ²⁾	ultimo 1977 ³⁾
Staatsbosbeheer + CRM-objecten		23,9	25,4
Ander Rijksbezit (Financ., Defensie, Kroon)	24,4	8,6	9,0
Provincie, Waterschappen etc.	0,9	1,2	1,5
Gemeenten	15,6	19,5	19,0
Totaal overheid	40,9	53,2	54,9
Org. voor natuurbehoud	5,1	9,1	10,4
Stichtingen, sanatoria, kerken etc.	54,0	2,0	2,8
Particulier bosbezit		35,7	31,9
	100,0	100,0	100,0

¹⁾ Bron: De Nederlandse Bosstatistiek 1964-1968.

²⁾ Bron: Bosschap (deze gegevens hebben betrekking op bosbezittingen ≥ 5 ha).

³⁾ Bron: als 2 behalve SBB (Jaarverslag 1976).

schap is voor het bij het Staatsbosbeheer in beheer zijnde bosareaal de opgave aangehouden zoals die in het laatstgepubliceerde jaarverslag (1976) is vermeld. Bovendien zijn de per ultimo 1977 bij Staatsbosbeheer in beheer zijnde CRM-objecten in de tabellen verwerkt. Volledigheidshalve dient nog te worden vermeld, dat de derde Nederlandse Bosstatistiek voor de periode van 1964 tot 1968 de boscomplexen van 0,5 hectare en groter heeft opgenomen terwijl de inventarisatie bij het Bosschap boscomplexen van 5 hectare en groter bevat. De vergelijking tussen de periode 1964-1968 met zowel de inventarisatie per medio 1975 als per ultimo 1977 moet daardoor met enige voorzichtigheid geschieden. De vergelijking tussen de situatie van 1975 met die van 1977 is echter zonder meer mogelijk.

Van de periode 1964-1968 tot medio 1975 blijkt er een duidelijke verschuiving te zijn geweest van het particuliere bosbezit naar voornamelijk de overheid en de organisaties voor natuurbehoud. Ook voor de

daarop volgende periode van medio 1975 tot ultimo 1977 blijkt deze trend zich nog voort te zetten.

3 Indeling van het gehele Nederlandse bos naar grootteklasse

Tabel 2 geeft een indeling van de Nederlandse bosbezittingen van 5 hectare of groter naar eigendoms-categorie en naar grootteklasse zowel per medio 1975 als per ultimo 1977. Wanneer we deze jaren met elkaar gaan vergelijken is voor de eigendoms-categorieën Staatsbosbeheer en de organisaties voor natuurbehoud de volgende toelichting van belang. Voor 1975 zijn de aantallen en oppervlakten vermeld zoals ze destijds bij het Bosschap waren geregistreerd. In 1977 is een andere verdeling over de grootteklassen toegepast: de hier vermelde aantallen met de daarbij behorende oppervlakten zijn voor het Staatsbosbeheer gebaseerd op een door deze instantie gehanteerde indeling naar beheersobjec-

Tabel 2. Indeling Nederlandse bosbezittingen van 5 ha en groter, naar eigendoms-categorie en grootteklasse.

Eigendoms-categorie	grootteklassen									
	5-50 ha		50-100 ha		100-250 ha		> 250 ha		totaal	
	aantal	ha	aantal	ha	aantal	ha	aantal	ha	aantal	ha
<i>Per medio 1975</i>										
Staatsbosbeheer incl CRM-objecten	130	1788	24	1726	21	3355	57	44864	232	51733
Ander Rijk + Kroondomein	11	200	2	116	1	184	7	18147	21	18647
Provincies, waterschappen	24	522	1	86	4	552	1	1388	30	2548
Gemeenten	147	2607	43	3106	47	7211	53	29372	290	42296
Totaal overheid	312	5117	70	5034	73	11302	118	93771	573	115224
Org. voor natuurbehoud, sanatoria, stichtingen etc.	2	44	3	219	4	502	9	19004	18	19769
Particulieren	197	3307	10	596	3	332	—	—	210	4235
	1490	23068	157	10796	111	16135	56	27424	1814	77423
Totaal bos ≥ 5 ha	2001	31536	240	16645	191	28271	183	140199	2615	216651
<i>Per ultimo 1977</i>										
Staatsbosbeheer incl CRM-objecten	547	4440	13	1099	12	1965	58	47831	630	55335
Ander Rijksbezit + Kroondomein	11	236	1	55	3	585	7	18886	22	19762
Provincies, waterschappen	21	454	3	235	8	1073	1	1522	33	3234
Gemeenten	131	2618	43	3084	45	6834	52	28811	271	41347
Totaal overheid	710	7748	60	4473	68	10457	118	97050	956	119728
Org. voor natuurbehoud	106	1676	22	1665	20	3198	22	16054	170	22593
Sanatoria, stichtingen etc.	259	4725	14	918	4	467	—	—	277	6110
Particulieren	1353	20923	142	9751	94	13935	52	24963	1641	69572
Totaal bos ≥ 5 ha	2428	35072	238	16807	186	28057	192	138067	3044	218003

Bron: LEI, Bosschap en Jaarverslag SBB (1976).

ten, terwijl de organisaties voor natuurbehoud ingedeeld zijn naar meer afzonderlijke beheerseenheden.

Uit tabel 2 blijkt dat het gehele geregistreerde bosbezit in Nederland in deze periode is toegenomen met in totaal 1.352 ha en dat de meeste veranderingen plaats hebben gevonden in de grootteklasse van 5-50 hectare.

Het valt op dat in deze periode niet alleen de particuliere boscigenaren in aantal en oppervlakte duidelijk zijn terug gelopen. Ook het gemeentelijk bosbezit is zowel door bestemmingswijziging als door verkoop afgenomen (2,2%).

4 Indeling van het particuliere bosbezit naar grootteklasse

Een vergelijking van de indelingen van de Nederlandse particuliere bosbezittingen van 5 hectare en groter per medio 1975 met die per ultimo 1977 is opgenomen in tabel 3.

Tabel 3. Indeling particulier bosbezit groter dan 5 ha in Nederland naar grootteklasse.

grootteklasse	medio 1975				ultimo 1977					
	bezittingen		ha		bezittingen		ha			
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	% afname	aantal	%	% afname
5- 50 ha	1490	82,1	23068	29,8	1353	82,5	9,2	20923	30,1	9,3
50-100 ha	157	8,7	10796	13,9	142	8,6	9,6	9751	14,0	9,7
100-250 ha	111	6,1	16135	20,9	94	5,7	15,3	13935	20,0	13,6
> 250 ha	56	3,1	27424	35,4	52	3,2	7,1	24963	35,9	9,0
	1814	100,0	77423	100,0	1641	100,0	9,5	69572	100,0	10,1

Bron: Bosschap.

Het blijkt dat in deze periode het totale aantal particuliere boscigenaren met 173 is teruggelopen. Het totaal bij particulieren in eigendom zijnde bosareaal is in deze periode afgenomen met 7.851 hectare ofwel met 10,1%. Als oorzaken voor deze afname van het particuliere bosbezit worden o.a. worden genoemd: de verkoop van bossen of gedeelten daarvan vanwege de slechte bedrijfsresultaten en boedelscheiding bij vererving. De betreffende bossen komen hierdoor hoofdzakelijk bij andere eigendoms categorieën dan wel in een andere grootteklasse terecht.

De vermelde afname is zowel voor het aantal eigenaren als voor de oppervlakte bos gelijk over de grootteklassen verdeeld. Alleen in de grootteklasse 100-250 ha is de afname iets sterker geweest.

Voornamelijk de grootteklasse 5-50 ha geeft reëel een afname (van 1490 eigenaren in 1975 tot 1353 in 1977 en van 23.068 ha in 1975 tot 20.923 ha in 1977), doch relatief een toename (van 82,1% van de eigenaren in 1975 tot 82,5% in 1977 en van 29,8% van de oppervlakte in 1975 tot 30,1% in 1977) te zien.

5 Indeling van het particuliere bosbezit naar regio

Om te kunnen nagaan of er ook regionale verschillen optreden, is Nederland ingedeeld in regio's (figuur 1). Hierbij zijn - evenals bij het eerder genoemde bedrijfsuitkomstenonderzoek - een aantal bosgebieden, zoals deze zijn beschreven in de derde Nederlandse Bosstatistiek, samengevoegd tot drie regio's:

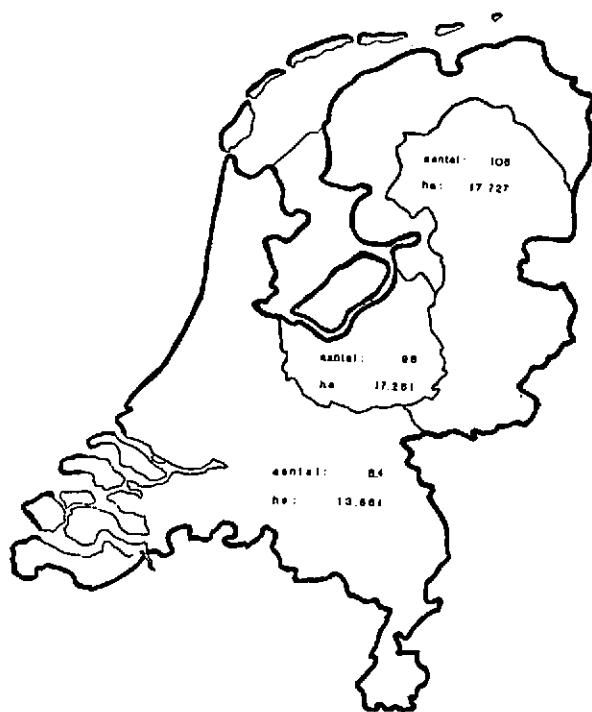
- Noordoost: het Noordoostelijk en het Oostelijk bosgebied
- Centrum: Veluwe, Utrechtse Heuvelrug en het Gooi
- Rest van Nederland: de bosgebieden Zuid, Zuid Limburg, Kust en Rest.

Figuur 2 laat zien hoe het particuliere bosbezit van 50 hectare en groter over deze drie regio's is verdeeld.

Ook bij deze regionale indeling van het Nederlandse bij particulieren in eigendom zijnde bos naar grootteklasse is een duidelijke verschuiving van de grootste naar de kleinere grootteklassen waar te nemen (tabel 4). Opvallend is dat de totale oppervlakte particulier bos in de regio "Centrum" vrijwel gelijk is gebleven zodat de grootste afname heeft plaats gevonden in het overige deel van ons land.

Figuur 1. Indeling van Nederland naar regio.

Figuur 2. Particuliere bosbezittingen ≥ 50 ha per regio.

Tabel 4. Particulier bosbezit in Nederland groter dan 50 ha per grootteklasse en naar regio.

grootteklasse	regio's						Totaal					
	Noord-Oost		Centrum		Rest van Nederland		Noord-Oost		Centrum		Rest van Nederland	
	bedr. ha	gem. opp. per bedrijf	bedr. ha	gem. opp. per bedrijf	bedr. ha	gem. opp. per bedrijf	bedr. ha	gem. opp. per bedrijf	bedr. ha	gem. opp. per bedrijf	bedr. ha	gem. opp. per bedrijf
<i>Medio 1975</i>												
50-100 ha	55	3683	67	54	3829	71	48	3284	68	157	10796	69
100-250 ha	39	5874	151	35	5114	146	37	5147	139	111	16135	145
> 250 ha	21	10434	497	17	8793	511	18	8197	455	56	27424	490
totaal	115	19991	174	106	17736	167	103	16628	161	324	54355	168
<i>Per ultimo 1977</i>												
50-100 ha	52	3483	67	49	3397	69	41	2871	70	142	9751	69
100-250 ha	36	5549	154	31	4439	145	27	3897	144	91	13935	148
> 250 ha	18	8695	485	18	9375	521	16	6893	431	52	24963	480
totaal	106	17727	167	98	17261	176	84	13661	163	288	48649	169

Bron: Bosschap.

6 Samenvatting

In Nederland is er tussen 1968 en 1977 steeds meer bos in bezit van voornamelijk de overheid en de organisaties voor natuurbehoud gekomen. Dit is grotendeels ten koste gegaan van het particuliere bosbezit. Door verkoop en vererving is het particu-

liere bosbezit in de periode van medio 1975 tot ultimo 1977 met circa 8.000 hectare ofwel 10% afgenomen. Ook het bosbezit van de Nederlandse gemeenten is in deze periode afgenomen (2%).

In het dicht beboste centrum van ons land is het areaal particulier bosbezit echter vrijwel constant gebleven.

Nieuwe machines en werktuigen

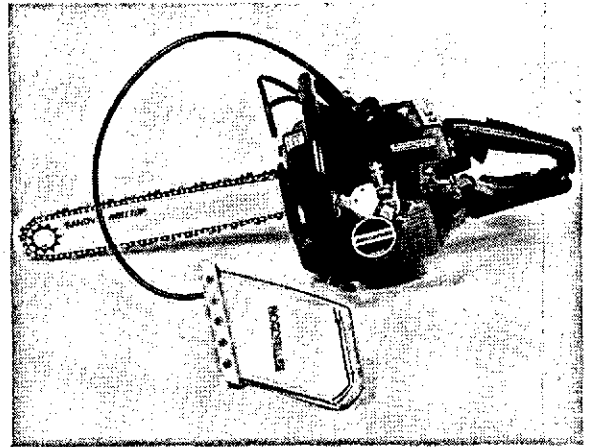
Velkussen

Op twee demonstratiedagen introduceerde de firma W. en A. Lammerink een nieuw hulpmiddel voor het vellingswerk, nl. een opblaasbaar velkussen. De druk van de compressie in de cilinder van de motorzaag wordt gebruikt om het kussen op te pompen. Hiertoe wordt een speciaal ventiel aangesloten op de cilinder. De compressie levert voldoende druk voor een hefkracht van 4 ton. Een kussen met een nog groter hefvermogen is in ontwikkeling.

Via een snelkoppeling kan het kussen met de slang van de machine worden gehaald.

Het velkussen wordt vooral gebruikt bij het gericht vellen van zwaardere bomen, zoals laanbomen en bij kaalkap.

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot W. en A. Lammerink b.v., Zuiderhagen 35, Enschede, telefoon 053-324545.

Trekhaak adapter

Al geruime tijd bestond er bij velen een behoefte hun schaftwagens zowel met de bedrijfsauto als met de trekker te kunnen verplaatsen. Dit stuitte vaak op problemen daar de schaftwagen of met een trekkoog of met een kogelkoppeling was uitgerust. De firma Alco Utrecht b.v. construeerde daarom een verloopstuk dat aan het trekkoog van de schaftwagen wordt bevestigd, waardoor het mogelijk wordt het transport met een auto met een trekhaak te verzorgen.

Nadere inlichtingen bij de firma Alco Utrecht b.v., Zeehoenkade 6, Utrecht, telefoon 030-880313.

